

Asia: VN/14657/2025-STM-56

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Akava ry. kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamista. Esityksen taustalla olevat tavoitteet – maahanmuuttajataustaisten perheiden nopeampi kotoutuminen, vanhempien vahvempi kiinnittyminen työmarkkinoille sekä lasten aikaisempi osallistuminen varhaiskasvatukseen – ovat kannatettavia ja yhteiskunnan kannalta tärkeitä.

Akava ry. toteaa, että esitysluonnoksessa ehdotettu kolmen vuoden asumisaikavaatimus kotihoidon tuen edellytyksenä ei kohtele perheitä yhdenvertaisesti eikä se ole tarkoituksenmukaisin keino tavoitteiden saavuttamiseksi huolimatta siitä, että asumisaikavaatimuksen soveltamisalaa on jatkovalmistelussa rajattu siten, ettei vaatimus koske tuensaajan puolisoa.

Esitykseen on lisätty edellisen lisäksi rajausta siitä, että kotihoidontuki maksettaisiin vain lasta pääsääntöisesti hoitavalla vanhemmalla tai huoltajalla. Mikäli lasta hoitaa joku muu kuin edellä mainittu (esim. isovanhempi). Esityksessä jää epäselväksi se, miten pääasiallinen hoitaminen määritellään.

Esitykseen sisältyy merkittäviä yhdenvertaisuus-, lapsen etu-, tasa-arvo- ja kotoutumisriskejä, joita ei ole arvioitu riittävällä tavalla. Esityksen ongelmat koskevat lisäksi erityisesti maahanmuuttajataustaisia naisia, ja esityksellä on vaikutuksia perheiden sosioekonomiseen asemaan. Vaikutusarvioinnin perusteella jää kyseenalaiseksi se, saavutetaanko valituilla keinoilla niitä tuloksia, joita hallitus esityksellä tavoittelee.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimus ei ole oikeasuuntainen eikä tutkimukseen perustuva ratkaisu, ja sen vaikutusarviot ovat epävarmoja. Esitysluonnos asettaa lapset ja perheet erilaiseen asemaan sen perusteella, kuinka pitkään heidän vanhempansa tai huoltaja ovat asuneet Suomessa. Akavan näkemyksen mukaan maassaoloaikaan perustuva rajoitus kohdistuu yksittäiseen ryhmään tavalla, jota on vaikea perustella yhdenvertaisuuden kannalta hyväksyttävällä tavalla ja muodostaa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta riskin syrjinnästä. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan kotihoidon tuen saajista EU:n tai Euroopan talousalueen ja Sveitsin

ulkopuolelta muuttaneista kotihoidon tuen saajista, jotka ovat asuneet Suomessa alle kolme vuotta, määrällisesti eniten tuen saajia ja lapsia on tullut Ukrainasta.

Myös tasa-arvon kannalta esityksessä on lukuisia epäkohtia. Esityksellä on selkeitä sukupuolivaikutuksia. Kotihoidon tuen saajista ylivoimainen enemmistö on naisia, ja erityisesti maahanmuuttajataustaiset äidit ovat usein taloudellisesti haavoittuvassa asemassa. Esityksen omat vaikutusarviot tuovat esiin riskin, että osa perheistä päätyy hoitamaan lasta kotona ilman taloudellista tukea. Vaikutukset kohdistuisivat erityisen haitallisesti maahanmuuttajataustaisiin äiteihin ja yksinhuoltajiin. Esitys voi lisätä taloudellista riippuvuutta puolisoista ja eriarvoisuutta, lapsiperheköyhyyttä ja lisätä erityisesti yksinhuoltajien köyhyysriskiä.

Koko väestön kotihoidon tuen käyttö on laskenut viime vuosina, mikä koskee myös maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttöä. Muita pidempään tukea käyttävät matalasti koulutetut, maahanmuuttajataustaiset ja yksinhuoltajaäidit ja äidit, jotka ovat ennen perhevapaalle jäämistään olleet joko työttöminä tai joiden työsuhte on päätynyt vapaan alkamiseen. Tutkimustiedon valossa maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö ei siis eroa merkittävästi kantaväestön kotihoidon tuen käytöstä yleisellä tasolla, mutta maahanmuuttajilla pitkät tukikaudet ovat kantaväestöä yleisempiä. Pitkiin kotihoidon tukikausiin liittyvät kuitenkin kantaväestöllä ja maahanmuuttajavanhemmilla samat sosioekonomiset taustatekijät, kuten alhainen koulutustaso, heikko kiinnittyminen työmarkkinoille sekä alhainen tulotaso.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, on keskeistä kiinnittää huomioita maahanmuuttajanaisten kohdalla erityisesti kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin osallistumiseen sekä muihin koulutus- ja työmarkkina-asemaa vahvistaviin toimenpiteisiin osallistumiseen. Samalla on huomioitava vuonna 2025 voimaan tullut kotoutumislaki, jossa kohderyhmiä laajennettiin myös maahanmuuttajiin, jotka saavat lasten kotihoidon tukea, jolloin myös näille henkilöille on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Kyseenalaista siis on, tavoitetaanko nyt esitetyn toimenpiteen kohteena oleva ryhmä ja riski sille, että vanhemmat jäävät kotiin ilman tukea, jolloin työllistymis- ja kotoutumistoimet eivät etene.

Ensisijaista on palveluiden ja tukitoimien keskinäinen toimivuus ja vaikuttavuus. Esitetty muutos edellyttäisi sitä, että erityisesti kotona ilman tukea olevat maahanmuuttajat, erityisesti äidit tavoitetaan ja saadaan osaamis- ja työllistämispalveluiden piiriin. Esitys voi siis vaikeuttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien vanhempien tavoittamista, koska he jäävät kotiin ilman tukea ja ilman velvoitteita palveluihin osallistumiseen.

Akava ry pitää olennaisena, että lasten hoitotukijärjestelmää tulee tarkastella ja uudistaa kokonaisuutena huomioiden kaikki eri etuudet, ja uudistaa myös kotihoidontuki osana perhepoliittista kokonaisuutta. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää johdonmukaisia päätöksiä, jotka koskevat kaikkia perheitä yhdenvertaisesti ja jotka perustuvat tutkittuun tietoon. Lisäksi lapsiperheisiin kohdistuvia muutoksia tulee tarkastella kokonaisuutena ja huomioida vaikutusten yhteisvaikutus.

Hallituksen esityksen tavoitteet – pienten lasten vanhempien nopeampi kotoutuminen, työmarkkinoille kiinnittyminen ja lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen – ovat perusteltuja ja tärkeitä. Akava katsoo, että lapsen oikeuksien, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden periaatteet edellyttävät, että valittavien keinojen tulee koskea kaikkia perheitä yhdenvertaisesti tai perustua yleisiin perhepoliittisiin linjauksiin eikä ensisijaisesti maassaoloaikaan.

Savinko Lotta
Akava ry - Lotta Savinko